

NAMN ATT MINNAS

JAN MYRDAL

Jan Myrdal har alltid varit ett problembarn. Undra på det med de föräldrarna.

Han är med andra ord son till Gunnar och Alva Myrdal, var på sitt sätt men mera sällan på rätt sätt begåvade personer, och det har inte undgått att sätta sin prägel på honom. Han har vuxit upp i skuggan av ett namn, han har revolterat mot det, han har skaffat sig ett eget, men ingenting har hjälpt. Hur olik han än kan vara sina föräldrar, är han lik dem i det väsentliga: också han är en på sitt sätt men oftast inte på rätt sätt mycket begåvad person.

Alva, hans mindre briljanta men mera vettiga mamma, har under tvånget att syssla med praktiska problemlösningar utvecklat sig godartat och till sist blivit i flera avseenden riktigt förnuftig. Gunnar, hans mer briljante men också stolligare pappa, har utvecklat sig i motsatt riktning. Han hänger sig sedan länge ohämmat åt den tankeflykt, som hos honom aldrig varit någon hemlig last. I likhet med bror Hilmer i en oförglömlig revysketch tänker han fort, men fel.

Vilken av föräldrarna Jan Myrdal slutligen kommer att efterlikna är ovisst, men av vad man hittills sett tycks han bråsa mest på sin pappa.

*

I det politiska töckenlandskap, som utbreder sig mellan socialdemokratin och kommunismen här i landet, opererar åtskilliga skumraskfigurer under täcknamnet "den nya vänstern".

Jan Myrdal hör till den nya vänsterns dragplåster — inte något vitt plåster utan ett skärt. Han uppträder på det kommunistiska partiets estraddebatter och är huvudtalare vid antiamerikanska indignationsmöten till förmån för Vietcong. Men med den sämsta vilja i världen kan man inte kalla Jan Myrdal för en skumraskfigur. Han är utan minsta tvekan en ärlig själ. Han är raka motsatsen till den myglare han så träffande och underhållande skildrat i en TV-film. Man kan kalla honom naiv, men aldrig falsk. Han talar, skriver och handlar helt visst i bästa välmening. En så åsneaktig åtgärd som Myrdals anmälan mot polisen efter det senaste Vietnamspektaklet kan endast företas i god tro. Uppenbarligen utan att vara medveten om det, låter han sig brukas för syften, som i själva verket är honom främmande.

Hur är det möjligt med en mycket begåvad person? Jo, om han är begåvad på fel sätt och hänger sig åt fruktlösa försök att förena socialism med individualism, vilket kan komma på ett ut med att eftersträva cirkelns kvadratur.

*

Men låt oss börja från början. Det gick inte så bra för detta mer eller mindre från födseln kosmopolitiska barn i den svenska skolan. Han fullbordade på egen hand sin utbildning som journalist, luffare, konferencier på en kinesisk cirkus, impresario åt en amerikansk bluesångerska och översättare. Vid några och 20 års ål-

der deltog han med liv och lust i organiserandet av en kommunistkongress i Bukarest, med den påföljd att mamma Alva höll på att inte bli insläppt i USA, trots att hon kom dit på uppdrag av FN. Något senare lyckades han nästan bli anhållen som misstänkt för att vara den s. k. sabbats-sabotören.

Som författare debuterade han med ett par böcker så usla att de på sin höjd kan påräkna kuriositetsintresse. Men han revanscherade sig sedan han från och med år 1960 under långa resor börjat inmuta Asien som sin speciella litterära provins. Hans första bok från Asien hette "Kulturens korsväg, en bok om Afganistan" och avlockade T. G. Wickbom omdömet att Jan Myrdal är som "en bergsbäck, ostyrig, oberäknelig, full av slam och bråte, men ändå forsande frisk och medryckande". Hans nästa Asienbok var "Människor i folkkommun", i vilken

han redovisade sina upplevelser under en månads vistelse i en kinesisk by. Den översattes till engelska och föranledde en amerikansk läsare till kommentaren att Jan Myrdal "nu definierat det kinesiska samhället lika precist och briljant som hans far USA 25 år tidigare." Om detta inte är avsett som en infernalisk förolämpning mot Gunnar Myrdal, och så subtil vågar man knappast hoppas att vederbörande bedömare är, måste betyget anses vittna om en måttlös överskattning. Jan Myrdal har helt enkelt återgivit det som han — naturligtvis via en statlig tolk — hört människorna i byn rabbla upp av den kommunistiska propaganda de blivit itutade. I och för sig kan detta otvivelaktigt ha sitt intresse, men t. o. m. författaren själv är medveten om metodens svagheter, när det gäller att ge en objektiv bild av kinesiska förhållanden. Den tredje och färskaste Asienboken — den ut-

kom i våras — är den självständigaste, originellaste och mest givande. Den bär titeln "Turkmenistan" och är ett frimodigt angrepp mot den sovjetiska centralbyråkratins hänsynslösa och känslolösa sätt att utplåna Turkmenistans nationella egenart. Efter den boken blev Jan Myrdal för omväxlings skull av tjänstemän vid Sovjetunionens ambassad utpekad som ombud för Central Intelligence Agency i Washington!

Under den tid dessa Asienrapporter utkommit har den produktive Jan Myrdal hunnit sticka emellan med tre tänkeböcker. Den första heter helt vitsigt "Rescontra", den andra utan falsk blygsamhet "Samtida bekännelser av en europeisk intellektuell", den tredje helt enkelt "Söndagsmorgon" och är ett urval av de söndagskåserier han publicerat i Stockholms-Tidningen. Om dem alla tre gäller vad Leif Carlsson skrev om "Söndagsmorgon": "Han har gjort resor många och långa och har mycket riktigt många intressanta ting att förmåla; risken är att sakkunskapen slår över i suffisans, ett chronschoogartat mästrande, som kan bli påfrestande för oss här hemmavid. Myrdal har lärt känna många människor, men en sak har han kvar innan han verkligen förmått att smälta sin kosmopolitism: insikten att en människa i Alvesta eller Stock-

holm är lika intressant som en människa i Östberlin eller Katmandu." Och han tillägger: "Tyvärr är han ofta snärjd i sin egen sekteristiska mytologi."

*

Snärjd i denna vänstersocialistiska sekterism, upptagen av att i docerande utläggningar angripa den "europeiska kulturchauvinism", som i själva verket är demokratins första försvarslinje, märker han inte att han går demokratins dödgrävare tillhanda. Som den svenska pressens sabbats-sabotör kan han med alla sina galenskaperna ofta vara uppfriskande inte minst genom att stimulera till motsägelser. Men utan att fatta det lånar han sig till allvarligare sabotage. Där han sitter i sitt arbetsrum "som med sju perspektivfönster vetter ut mot Sörmland" och under timslånga telefonsamtal tror sig dirigera det svenska kulturlivet — denne oskuldfulle intrigant! — är det i själva verket han själv, som blir dirigerad. Tragikomiskt nog har han inte kommit till insikt om att den nya vänster, av vilken han omisstänksamt låter sig utnyttjas, om den bara fick tillfälle skulle bereda väg för — mutatis mutandis — samma politik i Sverige, som den han så häftigt reagerat mot i Turkmenistan.

G. U.